

Tekenen in de tijd 166

25 september-1 oktober 2022

Afgelopen week was het Vredesweek. De afsluitende oecumenische viering in de Dominicuskerk had als thema de verbondenheid tussen de generaties in de inzet voor vrede. In Assisi dachten drie dagen lang jongeren van over de hele wereld na over een economie die vredelievend is. Vrede is geen ideaal, maar een concrete omgang met elkaar als kwetsbare schepselen. Erik Borgman bericht.

‘Voor velen van ons is het normaal om voor onszelf te werken en is het werken voor het gemeenschappelijk goede een utopie’, stelt de Canadese kardinaal en jezuïet Michael Czerny vast. ‘Het is echter precies andersom en paus Franciscus heeft dit duidelijk gemaakt.’ Czerny is prefect van de Vaticaanse dicasterie voor de integrale menselijke ontwikkeling en hij deed zijn uitspraak afgelopen zaterdag, aan het einde van een driedaagse conferentie in het kader van een project dat de ‘Economie van Franciscus’ heet. Jonge economen en studenten economie, jonge ondernemers en *change makers* van over de hele wereld werken daarin samen aan een andere visie op economie, in theorie en in de praktijk. Zij streven daarbij geen utopie na, geen ideaal, maar onrealiseerbaar economisch systeem. Zij gaan uit van het inzicht dat de economie onze verhouding met de rest van de schepping en onze verhouding tussen mensen bepaalt en vormgeeft. Daarom is een economie alleen toekomstbestendig als zij het leven bevordert en niet de dood. Inzet is deze realiteit opnieuw tot uitgangspunt te maken van ons economisch denken.

Al in *Evangelii Gaudium*, het document waarin de paus in 2013, aan het begin zijn pontificaat, de inzet ervan formuleerde, wordt gesproken over een economie ‘die doodt’. Paus Franciscus schreef:

Vandaag valt alles onder de wetten van de concurrentie en de overleving van de sterkste, waarbij de machtigen zich voeden met de machtelozen. Als gevolg daarvan worden massa's mensen uitgesloten en gemarginaliseerd: zonder werk, zonder mogelijkheden, zonder ontsnappingsmogelijkheden. Mensen worden zelf beschouwd als consumptiegoederen die gebruikt en vervolgens weggegooid moeten worden.

Met velen constateerde de paus op de conferentie dat vandaag de situatie er alleen maar tragischer op is geworden. Door de oorlog in Oekraïne en de gevolgen ervan is de verleiding groot om alle, toch al vaak halfslachtige maatregelen terug te draaien om de economie vredelievend en duurzaam te maken.

Paus Franciscus pleitte afgelopen zaterdag op de bijeenkomst van de Economie van Franciscus hartstochtelijk voor een andere dan de gebruikelijke manier om na te denken over ontwikkeling. Hij sprak van een ‘economie die ons inspireert tot de profetische dimensie in het vormgeven van de wereld’. Een dergelijk vorm van economie, zei de paus tegen de in Assisi verzamelde jonge mensen,

komt vandaag tot uitdrukking in een nieuwe visie op het milieu en de aarde. Er zijn veel mensen, bedrijven en instellingen die zich ecologisch bekeren. We moeten verder gaan op deze weg en meer doen. Jullie doen en vragen iedereen om dit 'meer' te doen. Het is niet genoeg om cosmetische veranderingen aan te brengen; we moeten discussiëren over ontwikkelingsmodellen. De situatie is zodanig dat we

niet kunnen wachten tot de volgende internationale top: de aarde brandt vandaag, en vandaag moeten we veranderen, op alle niveaus.

Een dergelijke verandering kan alleen tot stand komen van onderaf en vorm worden gegeven door mensen in de samenleving. Vervolgens is dan ook ondersteuning nodig door regeringen die overtuigd zijn van de noodzaak keuzes te maken die gericht zijn op het geven van toekomst aan de aarde en degenen die haar bewonen.

Zoals steeds benadrukte paus Franciscus ook nu weer dat het luisteren naar de schreeuw van de armen en het luisteren naar de schreeuw van de aarde gelijk op dienen te gaan. Het gaat uiteindelijk om dezelfde schreeuw van protest tegen de onverschilligheid. In de dominante cultuur wordt alles gezien als bijdrage aan de economie en de economische groei en niet langer als waarde in zichzelf. Oorlog is in zekere zin de ultieme gestalte van deze onverschilligheid: alles wordt ondergeschikt gemaakt aan het verslaan van de tegenstander. Werken aan vrede, werken aan duurzaamheid en werken aan sociale rechtvaardigheid komen daarom op hetzelfde neer. Het is werken aan een cultuur van zorg van alles voor alles. En aan beleid dat hier actief ruimte voor geeft.

De wereld ontwikkelt zich niet vanzelf in deze richting. Sterker, zij lijkt zich in de andere richting te ontwikkelen. Maar de jonge mensen die in Assisi bijeen waren, zijn een teken van hoop. Zij zijn vastbesloten zich creatief in te zetten voor een nieuwe economie die anders en menselijker is en voor een financieel systeem waarin de mens centraal staat en niet de mammon, de god van het geld, de geldduivel. Na afloop tekenden de aanwezigen in Assisi het volgende convenant:

*Wij, jonge economen, ondernemers en change makers,
uit alle delen van de wereld naar Assisi samengeroepen,
in het bewustzijn van de verantwoordelijkheid die op onze generatie rust,
verbinden er ons vandaag aan, individueel en gezamenlijk
ons leven ervoor in te zetten dat de economie van vandaag en morgen een
economie wordt van het evangelie, dat wil zeggen:*

- *een economie van vrede en niet van oorlog;*
- *een economie die zich verzet tegen de verspreiding van wapens, vooral de meest destructieve;*
- *een economie die zorg draagt voor de schepping en haar niet misbruikt;*
- *een economie ten dienste van de menselijke persoon, het gezin en het leven, met respect voor elke vrouw, man en kind, de ouderen en vooral de zwaksten en kwetsbaarsten;*
- *een economie waarin zorgzaamheid in de plaats komt van afwijzing en onverschilligheid;*
- *een economie die niemand achterlaat, maar een samenleving opbouwt waarin de stenen die door de dominante mentaliteit verworpen worden, hoekstenen worden;*
- *een economie die veilig en waardig werk voor iedereen erkent en beschermt;*
- *een economie waarin de financiën een vriend en bondgenoot zijn van de reële economie en van de arbeid en geen tegenstander;*
- *een economie die de culturen en tradities van volkeren, alle levende wezens en de natuurlijke hulpbronnen van de aarde waardeert en beschermt;*

- *een economie die armoede in al haar vormen bestrijdt, ongelijkheid vermindert en met Jezus en Franciscus weet te zeggen: "Zalig zijn de armen";*
- *een economie die geleid wordt door een ethiek van de menselijke persoon en openstaat voor transcendentie;*
- *een economie die rijkdom creëert voor iedereen, die vreugde opwekt en niet alleen rijkdom, want geluk dat niet gedeeld wordt, is niet compleet.*

Wij geloven in deze economie. Het is geen utopie, want we zijn hem al aan het opbouwen. En sommigen van ons hebben op bijzonder heldere ochtenden al een glimp opgevangen van het begin van het beloofde land.

Assisi, 24 september 2022

Moge dit licht over onze wereld en over onze jonge mensen schijnen!

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus